

Miten yhteisöllinen toiminta kehittyy opettajaopintojen aikana?

Päivi Lehikoinen

HAMK

Opettajan pedagogiset

opinnot

PM 14 Espoo 1 ja 2

1. JOHDANTO	3
2. YHTEISÖLLISYYS	3
3. YHTEISÖLLINEN TOIMINTA OPETUKSESSA	3
4. KÖYDENPUNOJAN PEDAGOGIIKKA JA YHTEISÖLLISYYS	4
4.1 OSPE-RYHMÄN YHTEISET ARVOT	5
4.2 DIALOGISUUS	7
6. OMAT KOKEMUKSET YHTEISÖLLISESTÄ TOIMINNASTA JA SEN VAIKUTUKSET OPETTAJANA KEHITTÄMISEEN.....	7
LÄHTEET	9

1. Johdanto

Hakiessani koulutukseen ja vielä sen alkaessa en tiennyt mitä oli tulossa. Hakuvaiheessa luulin, että opiskelijat ovat samalta alalta kuin itse olen. Hämmästykseni koin ensimmäisenä lähipäivänä, että ryhmässämme oli kaikilta mahdollisilta aloilta opiskelijoita. Silloin en tiennyt millaisen matkan omaan opettajuuteeni tulen käymään ja miten rikastava ryhmä on ollut kaikkine insinööreineen ja humanoideineen. Tässä ryhmässä on ollut aitoa yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemisen riemua. Siitä syystä valitsin tämän kirjoitelman aiheeksi yhteisöllisen toiminnan kehittymisen.

2. Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyden käsitteelle ei ole olemassa yhtä oikeaa kuvausta vaan kyse on monisyisestä ja usein vaikeasti käsitteellistettävästä ilmiöstä. Yhteisöllisyys on ajankohtainen käsite, johon liitetään myönteisiä mielikuvia. Määritelmää yhteisöllisyydestä ei ole yksituumaisesti ratkaistu. Yhteisöllisyyttä voidaan esimerkiksi määritellä englannin kielestä ja tulkita se suomenkielellä. Yhteisöllisyys englanniksi on ”sense of community” ja yhteisön vakiintunut määritelmä on ”community”. Sana ”sense” suomennetaan sanoilla aisti, tunto, vaisto, tunne, järki, järkevyys, tolkkua ja merkitys. Tästä tulkinnasta voidaan päätellä, että yhteisöllisyys painottaa yhteisön ei-materiaalista puolta. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 7-11.)

Hyvän yhteisöllisyyden tunnusmerkkejä ovat avoimuus ja dialogisuus ympäristön kanssa. Kaikilla yhteisön jäsenillä on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua toimintaan kykyjensä mukaan. Johtajuus on läpinäkyvää ja sitä toteutetaan yhteisin sopimuksin. Näin varmistetaan oikeudenmukaisuus ja mahdollistetaan positiivinen sitoutuminen. Yhteisön jäsenten keskinäinen huolenpito ja välittäminen toisista jäsenistä on aitoa. Erilaisuus on mahdollisuus ja rikkaus, ei uhka. Yhteisesti sovitut pelisäännöt ohjaavat yhteisön toimintaa ja näin tärkeä luottamus voi kantaa yhteisöä. Yhteisön positiivista kehittymistä tuetaan ryhmädynamiikkaa ohjaamalla ja ohjaaminen on ennen kaikkea johtamista, joka on jaettava ja vastuuta on kantamassa mahdollisimman moni yhteisön jäsen. (Raina 2012, 27-28.)

3. Yhteisöllinen toiminta opetuksessa

Jokaisella koululla on oma kulttuurinsa. Yksi keskeinen osa koulukulttuuria on koulun yhteisöllisyys. Yhteisöllinen koulukulttuuri syntyy yhteenkuuluvuuden tunteesta. Yhteis-

söllisyys on hyvinvoivan ja turvallisen oppilaitoksen ja sen opettajien työyhteisön perusta. Yhteisöllisyys vahvistuu pienistä työyhteisön arjen asioista, teoista ja toimintatavoista. Yhteisöllisyys edellyttää oppilaitokselta ja opettajilta jaettuja arvoja, normeja ja päämääriä. Yhteisön tulee olla myös keskusteleva, erilaisuuden hyväksyvä ja siinä tarvitaan avoimuutta, luottamusta, vuorovaikutusta, ja osallistumista. On tärkeää, että kaikki oppilaitoksen oppilaat ja opettajat tuntevat kuuluvansa oppilaitoksen yhteisöön ja vaikuttavansa koulukulttuuriin, koska yhteisöllisyys edellyttää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteenkuuluvuus näkyy vuorovaikutuksessa, yhteisessä tekemisessä, ja vallitsevassa kulttuurissa ja sillä on myönteisiä vaikutuksia sekä yksittäiseen opettajaan että koko yhteisön toimintaan ja hyvinvointiin. Yhteisöllisessä oppilaitoksessa on usein hyvä työ- ja oppimisilmapiiri sekä yhteishenki. (Salovaara & Honkanen 2013, 68-71.)

Haapaniemen (2011, 76-77) mukaan opettajan työssä yhteisöllisyys tarkoittaa sitä, että hänen tulee luoda yhteisö, jossa kaikilla on yhteiset tavoitteet. Nämä saavutetaan sillä, että kaikilla opiskelijoilla on yhteistä arvopohjaa ja yhteinen toimintakulttuuri tavoitteiden saavuttamiseksi. Opettajan on hyvä huomioida se, että yhteisöllisyyttä voi oppia vain harjoittelemalla käytännössä. Oppilaalla tulee olla omakohtaisia kokemuksia yhteisöllisyydestä, jotta hän voi oppia sitä. Opettajan onkin luotava onnistuneita malleja yhteisöllisyydestä. (Haapaniemi 2011, 76-77.)

Kasvatusyhteisössä yhteisöllisyyteen opettaminen tarkoittaa, että yhteisö sopii arvojen pohjalta yhteiset tavoitteet, luodaan rakenteet, aloitetaan prosessi ja seurataan sitä sekä lisätään vuorovaikutusmahdollisuuksia jokaiselle ja huolehditaan että kaikille jäsenille syntyy yhteisöllisyyden kokemus. (Haapaniemi 2011, 78.)

4. Köydenpunojan pedagogiikka ja yhteisöllisyys

Köydenpunojan pedagogiikka perustuu osaamisperustaiseen opetussuunnitelmaan ammatillisessa opettajakoulutuksessa. Osaamisperusteisuus jäsentyy kolmeen osa-alueeseen työvoiman kouluttamiseen, opettajan henkilökohtaisen osaamisen kehittämiseen ja yhteisöllisyyteen. Opettajakoulutuksen toteutukseen kuuluu kiinteästi yhteisöllinen ja yhteistoiminnallinen toimintatapa. Tässä korostuu erityisesti kokemusten jakaminen ja niistä oppiminen sekä kaikkien opiskelijoiden osallistaminen. (Nikander 2015, 5.)

Köydenpunojan pedagogiikka perustuu sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Konstruktivismiin perusajatuksen on, että oppiminen on merkityksen määrittelyprosessi. Tä-

mä tarkoittaa sitä, että on kysymys siitä, miten ihmiset tulkitsevat kokemuksiaan. Henkilökohtaisen konstruktivismiin näkökulmasta tarkasteltuna oppija rakentaa merkityksiä ja niiden muodostuminen on sidoksissa oppijan aiempaan ja sen hetkisen tiedon rakenteeseen. Oppiminen on sisäistä kognitiivista toimintaa. Opettamiseen liittyy sellaisten kokemusten tarjoaminen, joihin liittyy kognitiivinen ristiriita. Tämä ristiriita rohkaisee oppijaa kehittämään uusia, paremmin kokemusta jäsentäviä tiedonrakenteita. Sosiaalisen konstruktivismiin näkökulmasta tarkasteltuna tieto rakentuu, kun oppijat osallistuvat yhteisiin ongelmiin ja tehtäviin sekä keskustelevat niistä. Tästä syystä merkityksen määrittely on dialogiin perustuva prosessi. (Ruohotie 118-119.)

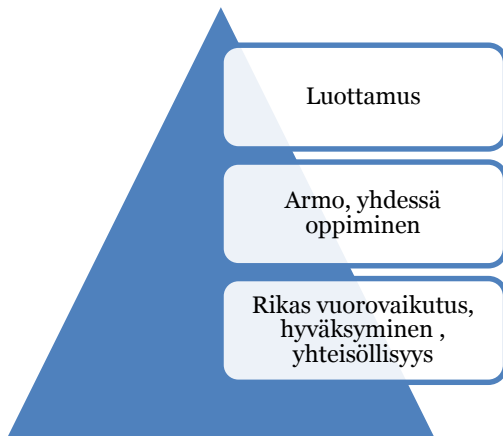
Yhteisöllinen toiminta tuo oppimiseen monia positiivisia vaikutuksia. Sen avulla voidaan esimerkiksi jakaa opetuksen ja oppimisen valtaa ja vastuuta kaikille. Opiskelijoiden opiskelumotivaatio paranee, koska kaikki ovat vastuussa toistensa oppimisesta. Oppimisesta tulee haastavampaa, kun sitä tehdään yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa. Yhteisöllisessä oppimisessä tieto lisääntyy ja se saadaan helpommin kaikkien käyttöön. Opiskelijoiden aikaisempien kokemusten ja moniammatillisen osaamisen hyväksikäyttö avaa uusia näkökulmia opittavaan asiaan. Samoin oppimisen ja tiedon laatu paranee, kun opittua arvioidaan monin menetelmin kuten itsearviointilla, vertaisarviointilla ja 360 asteen arviointilla. (Kuivalahti 2015, 19-20.)

4.1 Ospe-ryhmän yhteiset arvot

Yhteisöllisyys lähtee yhteisistä arvoista. Arvot ovat yleisesti hyväksytyjä periaatteita, joiden mukaan toimitaan ja joista kasvaa yhteisön näkymätön selkäranka. Yhteisöllisten arvojen tulee olla ymmärrettäviä, uskottavia, yhteisöä sisäisesti kiinteyttäviä ja yhteisesti tuotettuja. Jotta arvoista tulee yhteisöllisyyden pitkospuuta, tulee niiden olla konkreettisia. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 14.)

Syksyn 2014 lähipäivällä Ospe-ryhmä rakensi ryhmätyönä yhteiset arvot ja köydenpuojien yhteiset pelisäännöt.

Ospe-ryhmän yhteiset arvot alla olevassa kuviossa:

Samoilla lähipäivillä mietittiin myös miten köydenpunojien ryhmästä saadaan luova ja yhteisöllinen. Saarikosken ja Lohi-Aallon (oppitunti 18.11.2014) selvityksen mukaan ryhmässä tarvitaan turvallisuuden tunnetta, jotta erilaisten näkemysten esittäminen onnistuu ilman ahdistusta. Ilmapiirin tulee olla avoin. Jokaisen ryhmäläisen tulee tuntea omat tehtävänsä ja samalla myös toisten tehtävät. Ryhmän jäsenten tulee luottaa toisiinsa ja heidän tulee sitoutua samoihin päämääriin. Ryhmän jäsenet eivät saa kilpailla keskenään vaan heidän tulee tukea toinen toistaan. Toiminnan tulee olla tasa-arvoista. Ryhmän asiantuntijuutta käytetään hyväksi ja uusia toimintamuotoja etsitään jatkuvasti. Ryhmä kykenee ratkomaan omat ristiriitansa. (Saarikoski & Lohi-Aalto oppitunti 18.11.2104.)

Arvot jalkautettiin käytäntöön ja yhdessä mietimme miten ne näkyisivät ryhmän toiminnassa.

Kuinka yhteisöllisyys saadaan näkyään ryhmässä?

- *Anna itsestäsi, ota muilta*
- *Unohda insinöörit ja humanoidit*
- *Anna tilaa muille*
- *Yksilöinä yhdessä*

Yhteisöllisyyttä pidetään tärkeänä arvona ja sitä on kaivattu enemmän nykyopetuksessa. Yhteisöllisyyttä tarvitaan, jotta kasvatettavat voivat aikuisina liittyä täysivaltaisina kansalaisina yhteiskuntaan ja rakentaa kulttuuria edelleen myönteiseen suuntaan. Hyvät yhteistyötaidot ja yhteisöllisyyteen pyrkiminen parantavat selvästi yksilön elämänlaatua. Viime vuosikymmeninä yhteisöllisyyden kasvattaminen on siirtynyt yhä enemmän am-

mattimaisten kasvatusyhteisöjen tehtäväksi, koska luonnolliset yhteisöt ovat lähes kadonneet. (Haapaniemi 2011, 75-76.)

4.2 Dialogisuus

Köydenpunojan pedagogiikka on yhteisöllinen toimintatapa joka kehittää dialogi- ja tiimityötaitoja. Aarnion (2012) mukaan dialogi on kahden tai useamman ihmisen vuoropuhelua ja siinä kaikki ovat voittajia. Kaikkien osallistujien aktiivinen osallistuminen ja sitoutuminen jatkavat keskustelua myös vaikeissa tilanteissa. Dialogi on vuorovaikutteista ja jokaisen läsnäolo on tärkeää ja siinä rakennetaan yhteistä ymmärrystä toisia kunnioittaen. Dialogiosaamisessa opitaan uutta ja rakennetaan omia käsityksiä asioista. Löydetään toisen puheesta ”kuumaa puhetta”, avainsanoja jolloin dialogi jatkuu luonnollisesti. Dialogiosaamisen perustaitoja ovat kuuntelu, kunnioitus, odotus ja suorapuhe. (Aarnio 2012.)

Dialogi oppimistilanteessa perustuu oppimisyhteisöajatteluun. Yhteisö voi olla pysyvä tai väliaikainen ja siinä kaikki uskaltavat osallistua keskusteluun. Ohjaajan ja oppijan välillä on aitoa dialogia vasta, kun suhteen päämääränä ei ole lopullisen vastauksen löytäminen vaan osapuolten erilaisten näkemysten yhdistäminen. Siinä on siis kyse ohjaajan ja oppijan välisestä yhteistyöstä. (Aarnio 2012.)

Dialoginen ote opetuksessa ohjaa tutkimaan, kyselemään, kyseenalaistamaan, tunnistamaan ongelmia ja luomaan uusia kysymyksenasetteluja. Se liittyy aiheet oppijan kokemusmaailmaan, kysymyksiin, käsityksiin ja kokemuksiin sekä mielikuviin. Dialoginen ote lisää aktiivista tiedon tuottamista. Se jakaa vastuuta enemmän oppijalle itselleen ja oppijat voivat ryhmässä jakaa kokemuksia, käsityksiä ja tietoa. (Aarnio 2012.)

6. Omat kokemukset yhteisöllisestä toiminnasta ja sen vaikutukset opettajana kehittymiseen

Köydenpunojan pedagogiikassa yhdistyivät kaikki yhteisöllisen oppimisen keskeiset periaatteet. Ryhmällä oli yhteinen tavoite ja päämäärä. Köydenpunojan pedagogiikassa oppimistavoitteiden toteutumisesta vastasivat opintopiirit ja opetuksen toteutuksesta opintoparit. Tavoitteiden saavuttamisen arvioinnista vastasivat opintopiirit ja vastuupettajat. Näin me koko ryhmänä olimme vastuussa sekä omasta että muiden oppimisesta. Jokainen toi oman panoksensa ryhmän oppimiseen.

Opintopiirien ja opintoparien jako tapahtui ensimmäisen lähipäivän aikana syksyllä 2014. Ryhmässä oli jo paljon kokemusta entuudestaan, koska noin puolet toimi jo opettajina tai kouluttajina erilaisissa oppilaitoksissa ja yhteisöissä. Itse kuuluin siihen pitkän työkokemuksen omaavaan joukkoon jolla ei ollut yhtään opettajakokemusta. Alussa ajattelin että millähän tavalla näistä opinnoista selviää kun kaikilla tuntui olevan niin paljon tietoa ja taitoa. Koin ehkä tietynlaista alemmuudentunnetta. Se tunne osoittautui kuitenkin hyvin pian turhaksi, koska lähdimme yhteistyössä tasavertaisina ryhmän jäseninä suunnittelemaan ja toteuttamaan opintoja.

Opintopiirin sai aiheiden perusteella itse valita ja näin vaikuttaa siihen mitä opintokokonaisuutta lähtisi suunnittelemaan. Opintoparinkin valinta tapahtui itsenäisesti. Emme juuri tunteneet parini kanssa tosiamme, mutta heti alusta alkaen löysimme yhteisen sävelen. Meillä kummallakaan ei ollut opettajakokemusta. Ensimmäinen oppituntimme aiheesta ”Googlen palvelut” on jäänyt hyvin mieleen. Tunnin pitäminen jännitti todella paljon ja turvauduimme luokassa seisomaan pöydän takana juuri siitä hievahtamatta. Saimme kuitenkin opintopiiriltä rakentavaa, kannustavaa ja positiivista palautetta. Ensimmäinen opetuskokemus oli todella mieleenpainuva ja vaikuttava kokemus. Oppimisen kipinä oli heitetty ja liekki syttynyt. Kuivalahden (2015, 23) mukaan ”Learning by Doing” on Köydenpunojan pedagogiikassa jalostunut ”Learning by Teaching- malliksi”. Professori Edgar Dalen mukaan opettaminen on tehokkain tapa oppia koska se saa aikaan syväoppimista.

Opintojen yhteisöllinen toteutus edesauttoi sitä, että me ryhmän jäsenet tuimme toinen toisiamme ja otimme vastuuta myös toisten oppimisesta ja opintojen etenemisestä. Kaikilla oli korkea motivaatio ja halu suunnitella ja toteuttaa hyviä oppitunteja, joista olisi hyötyä myös jatkossa. Koko ryhmä oli erittäin sitoutunut ja epäolennaiseen ei tuhlatu aikaa.

Oma kehittymiseni kohti opettajuutta on ollut melkoinen matka, vaikka vasta alkumetreillä olenkin. Opintoihin kuuluvan harjoittelun suoritin tarkoituksella vasta tänä syksynä, jotta sain mahdollisimman paljon kokemuksia ja eväitä opettamiseen. Köydenpunojan pedagogiikka on antanut minun harjoitella opettamista tutussa ja turvallisessa ympäristössä opettamalla ryhmäni muita jäseniä. Nämä kokemukset ovat olleet todella ainutkertaisia ja arvokkaita. Vertaispalaute on ollut todella merkittävää oppimiseni kannalta samoin erilaisiin opetusmenetelmiin ja välineisiin perehtyminen ihan käytännössä.

Lähdettyäni opetusharjoitteluun olin paljon itsevarmempi kuin ilman kokemusta opettamisesta olisin ollut. Aikaisemmin koin paineita siitä, että minun opettajana tulee hallita kaikki tieto ja osaaminen. Tämä koulutus on saanut minut oivaltamaan sen, että opettajana olen oppimisen alullepanija, tiennäyttävä, promoottori ja mahdollistaja minulla ei tarvitse olla kaikkea tietoa ja taitoa vaan se syntyy yhteistyössä opetusryhmän kanssa.

Dialogiosaamiseni on kehittynyt hurjasti vaikka olen työssäni ja edellisissä koulutuksissani paljon miettinyt ihmisen kohtaamista. Tutustuttuamme oppitunnin suunnittelussa opintoparini kanssa Dialogisiin menetelmäkortteihin ja niihin sisältyviin harjoituksiin ”hurahdin” niiden maailmaan. Olen vienyt harjoituksia ja opetusta dialogiosaamisesta myös opetusharjoitteluryhmälleni ja ne saivat positiivisen vastaanoton ja herättivät paljon keskustelua.

Toivon että tulevaisuudessa opetustyössäni toteutan rohkeasti Köydenpunojan pedagogiikassa oppimiani menetelmiä ja erityisesti sen antamaa asennetta opettamiseen ja oppimiseen. Kuivalahden (2015, 20) sanoin ”Tieto ei vähene jakamalla, joten yhteisöllisessä oppimisessä on vain voittajia”.

Lähteet

Aarnio, H. 2012. DIALE. <http://www3.hamk.fi/dialogi/diale/rakenne.html>. Viitattu 12.11.2015

Haapaniemi, R. 2011. Yhteisöllisyys ja kasvatusyhteisöt. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi, 75-84.

Kuivalahti, M (toim.) 2015. Köydenpunojan pedagogiikka. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.11.2015.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98418/HAMK_koydenpunojan_pedagogiikka_2015_ejulkaisu.pdf?sequence=1

Nikander, L. 2015. Osaaminen ratkaisee. Teoksessa Kuivalahti, M. (toim.) Köydenpunojan pedagogiikka. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.11.2015.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98418/HAMK_koydenpunojan_pedagogiikka_2015_ejulkaisu.pdf?sequence=1

Paasivaara, L. & Nikkilä, J. 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki: Kirjapaja.

Raina, L. 2012. Uusi yhteisöllisyys. Kasvatusyhteisön rakentamisen ammattitaito. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Ruohotie, P. 2000. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Porvoo: WSOY.

Saarikoski, K. & Lohi-Aalto, P. Luovuuden ja tuloksellisuuden kehittyminen ryhmädynamiikan prosessikulussa. Oppitunti. Omnia-Finnsinmäki. 18.11.2014. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Salovaara, R. & Honkanen, T. 2013. Voi hyvin, opettaja. Jyväskylä: PS-kustannus.